

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ОГІЄНКА
ФАКУЛЬТЕТ СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ,
ПСИХОЛОГІЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ
КАФЕДРА ЗАГАЛЬНОЇ ТА ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ**

**Кваліфікаційна робота
(бакалавра)**

**з теми: «ОСОБЛИВОСТІ ЕМОЦІЙНИХ СТАНІВ ТА СТАВЛЕННЯ ДО
МАЙБУТНЬОЇ ДИТИНИ У ЖІНОК»**

Виконала: студентка 4 курсу
Ps1–B21z групи
спеціальності 053 Психологія
(заочна форма навчання)
Єргаліна Зоряна Анатоліївна

Науковий керівник:
Логвіна Оксана Анатоліївна,
кандидат психологічних наук,
доцент кафедри загальної
та практичної психології

Рецензент:
Дідик Наталія Михайлівна,
кандидат психологічних наук,
доцент, доцент кафедри
психології освіти

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ЕМОЦІЙНОГО СТАНУ ЖІНОК НА РІЗНИХ ЕТАПАХ ВАГІТНОСТІ.....	7
1.1. Роль емоцій в житті людини. Функції та види емоцій (за К. Ізардом).....	7
1.2. Емоційний стан жінок під час вагітності та у післяпологовий період.....	16
1.3. Фактори, що обумовлюють ставлення до власної вагітності та дитини жінок в допологовий та післяпологовий період.....	28
Висновки до першого розділу.....	38
РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ВИВЧЕННЯ ЕМОЦІЙ ТА СТАВЛЕННЯ ДО МАЙБУТНЬОЇ ДИТИНИ У ЖІНОК (В ДОПОЛОГОВИЙ ТА ПІСЛЯПОЛОГОВИЙ ПЕРІОД).....	40
2.1. Методичне забезпечення дослідження емоцій та ставлення до майбутньої дитини у жінок на різних етапах вагітності.....	40
2.2. Аналіз результатів експериментального дослідження	50
2.3. Розвивальна програма для жінок, що знаходяться на різних етапах вагітності	58
Висновки до другого розділу.....	62
ВИСНОВКИ.....	64
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	66
ДОДАТКИ.....	72

ВСТУП

Актуальність дослідження. У кожної жінки в житті настає момент, коли з'являється бажання мати дітей. Вагітність робить жінку по справжньому щасливою та прекрасною. Саме у цей період вона потребує особливої уваги і піклування з боку чоловіка, адже життя, яке вже зародилось всередині неї відчуває ставлення мати та батька. Саме у період вагітності важливо почати спілкуватися з малюком, адже вже тоді батьки встановлюють з ним міцний емоційний зв'язок. Дитині таке спілкування дає відчуття безпеки і комфорту, необхідні для її успішного розвитку (Безсонова, 2022).

У психологічній літературі проблема навколо материнського інстинкту розгорнулася у другій половині XX століття. Одні дослідники (Г. Г. Філіпова, Н. П. Коваленко, Н. В. Боровікова, К. Н. Белогай та інші) домінуючими визначають соціальні фактори у формуванні материнського відношення, інші вчені (Е. Бадинтер, М. Мід, С. Гроф та інші) дотримуються думки про те, що материнська турбота є вродженою (Молотокас, 2018).

Аналіз психологічних робіт дозволяє виділити два основні напрямки досліджень. Перший напрямок присвячений обговоренню якостей, поведінки матері, їх впливу на розвиток дитини (Є. А. Тетерлева, С. А. Мінюрова та інші). Другий напрямок аналізу материнства акцентує увагу на ідеї суб'єктності матері та дитини. Найбільш яскраво ця ідея висвітлена у концепції материнства Г. Г. Філіпової. У зазначеній концепції материнство розглядається не тільки як умова для розвитку дитини, але і як особлива потребово-мотиваційна складова психології жінки, що формується протягом усього життя (Курило, 2016).

Батьківсько-материнська любов не є вродженою, інстинктивною. Батьківські почуття зароджуються і визрівають задовго до народження дитини. На них впливають еротичний досвід, характер подружніх стосунків, рівень освіти, свідомо прийняті рішення. Суттєвий вклад у формування здоров'я жінок і дітей вносить період вагітності та пологів, в якому жінки найбільш чутливі до дії різних чинників. Проблема негативного демографічного балансу, патологічного перебігу вагітності та ускладнених пологів залишається

актуальною для України. Серед причин, що призводять до ускладнень під час вагітності та пологів, виділяються різноманітні порушення емоційної сфери. Негативні емоції породжують зсуви на психофізіологічному рівні, що призводить до зниження якості здоров'я матері і, як наслідок, дитини. Теоретичний аналіз літератури вітчизняної та зарубіжної психології показав, що дослідники здебільшого зосереджуються на вивченні клінічних аспектів патології вагітних і тільки на окремих особливостях психоемоційного стану вагітної жінки та його впливу на репродуктивну функцію (Бондар, 2024).

Факт настання вагітності часто змушує жінку відчувати цілу бурю емоцій, в якій важко розібратися. Емоції приходять зовсім різні, суперечливі, навіть якщо жінка планувала вагітність, передчувала і чекала. Часто в уявленні вагітність здається щасливим періодом, позбавленим турбот і проблем, а в реальності виявляється, що разом з її настанням і трепетною радістю приходить і тривога, страх зміни життя, стосунків у сім'ї і з чоловіком, жаль про щось невиконане. При цьому жінка продовжує жити своїм життям, повним різних переживань, проблем. Ще складнішою може бути ситуація, коли вагітність несподівана, а сімейна ситуація не така стійка, як могла би бути. З точки зору фізіології початок вагітності теж непростий час: в організмі жінки відбувається потужна гормональна перебудова, темпи формування і розвитку дитини досить швидкі, все це впливає на самопочуття майбутньої мами (Нікулін, 2024).

Необхідність дослідження психологічних особливостей ставлення жінки до власної вагітності зумовлена існуванням явища девіантного материнства (Д. Пайнс, К. Боне та інші). На думку багатьох дослідників (Е. Берн, І. Ю. Хамітова, В. С. Торохтій, І. Є. Ісеніна, Т. І. Барановська, К. Штайнер та інші), існує зв'язок між типом ставлення до вагітності і видом життєвого сценарію: жінки, запрограмовані на досягнення успіху, впродовж тривалого часу відмовляються від народження дитини. Вагітність викликає у них негативні емоційні переживання, що у свою чергу не може не позначитись на психічному та фізичному здоров'ї майбутньої дитини (Стрельник, 2017).

Проблема материнства і, зокрема, етап підготовки до материнства,

вагітність розкрита в роботах таких вчених, як В. І. Брутман, В. А. Вагнер, Г. Г. Філіппова, Д. Полиць, Дж. Каган, Д. Віннікот, Е. Шортер, Е. Еріксон, Е. Бадінтер, Л. Стоун, Л. Де Маус, М. С. Радіонова, М. Малер, Н. А. Тіх, С. Ю. Мещерякова, Ф. Ар'єса. Викладені міркування зумовили вибір теми нашого дослідження: «Особливості емоційних станів та ставлення до майбутньої дитини у жінок».

Об'єкт дослідження: емоції та ставлення до майбутньої дитини як психологічне явище.

Предмет дослідження: особливості емоцій та ставлення до майбутньої дитини у жінок на різних етапах вагітності.

Мета: науково обґрунтувати та емпірично дослідити особливості емоцій та ставлення до майбутньої дитини у жінок.

У відповідності з метою дослідження поставлено такі **завдання**:

1. Проаналізувати теоретичні підходи до вивчення проблеми емоційного стану жінок під час вагітності. Вивчити фактори, що обумовлюють ставлення жінок до власної вагітності.
2. Експериментально дослідити та порівняти особливості емоцій вагітних жінок, їх ставлення до майбутньої дитини.
3. Розробити розвивальну програму для жінок, що знаходяться на різних етапах вагітності.

Для вирішення поставлених завдань використано наступний комплекс теоретичних та експериментальних методів. *Теоретичні:* аналіз, синтез, узагальнення, класифікація та систематизація сучасних наукових та емпіричних досліджень ставлення до власної вагітності жінок в допологовий та післяпологовий період. У проведеному *емпіричному* дослідженні емоцій та ставлення до майбутньої дитини жінок на різних етапах вагітності нами були використані наступні методики, що дозволили діагностувати тип переживання вагітності у майбутньої матері, вид життєвого сценарію (як фактор, що обумовлює ставлення до власної вагітності) та виявлення домінуючого емоційного стану вагітної: методика «Тест відносин вагітної» І. В. Добрякова;

методика «Диференціальна шкала емоцій (К. Ізард); проєктивна методика «Моя майбутня дитина» у модифікації Г. Г. Філіпової; методика «Визначення загальної емоційної спрямованості особистості» (Б.І. Додонов); опитування у формі бесіди; індивідуальні бесіди з жінками, що за отриманими результатами методики «Тест відносин вагітної» І. В. Добрякова, мають гепогестогнозичний, депресивний та тривожний тип ставлення до вагітності.

Експериментальна база дослідження: жінки, які перебувають в офіційному та цивільному шлюбі, віком від 18 до 30 років, міста Кам'янця-Подільського та Хмельницької області. Загальна кількість досліджуваних – 44 жінки.

Практичне значення роботи: отримані результати можуть використовувати викладачі вищих закладів освіти, психологи пологових будинків, центри планування сім'ї.

Апробація результатів дослідження. Основні теоретичні положення та практичні результати роботи обговорено на VII Міжнародній науково-практичній конференції «Комплексний підхід до модернізації науки: методи, моделі та мультидисциплінарність» (24 грудня 2024 рік, м. Житомир); X Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми сучасної психології: перспективні та пріоритетні напрями наукових досліджень молодих науковців» (19 листопада 2024 р., м. Кам'янець-Подільський).

Публікації. Єргаліна З.А. Дослідження емоцій та ставлення до майбутньої дитини жінок на різних етапах вагітності. *Комплексний підхід до модернізації науки: методи, моделі та мультидисциплінарність*: матеріали VII Міжнародної наукової конференції, 24 грудня 2024 рік, м. Житомир, 2024. С. 25–28.

Структура і обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається із вступу, двох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел з 69 найменувань, 5 додатків. Робота містить 6 таблиць, 4 рисунки. Повний обсяг роботи становить 96 сторінок.

ВИСНОВКИ

На основі результатів теоретико-емпіричного дослідження встановлено:

1. У житті людини виявляються різноманітні емоційні переживання (страх, настрій, пристрасть, афект тощо), які різняться за специфікою перебігу і впливу на її діяльність. Життя людини без емоцій неможливе. Втрата емоцій – це втрата специфічних для людини рис. Нормальне життя повинно бути емоційно насиченим з переважанням позитивних емоцій. Бурхливі негативні емоції призводять до розвитку хвороб людини. Тому, необхідно попереджувати їх розвиток. Це досягається за допомогою свідомого керування емоціями. Уміння володіти собою у різних ситуаціях набувається в процесі виховання, самовиховання та є ознакою високої культури людини. Особливості ставлення жінки до власної вагітності визначаються не тільки культурним і соціальним статусом жінки, а і її власною психологічною історією до і після народження.

Вченими було виділено 5 типів психологічного компоненту гестаційної домінант: гармонійний тип, гіпогестогнозичний тип, ейфоричний, тривожний, та депресивний тип. Психологічні особливості майбутньої матері, сформованість готовності до материнства є необхідною умовою адекватного виконання матір'ю своїх обов'язків і впливають на взаємини з дитиною у різні періоди її життя. Емоційна сфера майбутньої матері має велике значення і усе, що закладається в підсвідомості дитини впродовж вагітності, народження і післяпологового періоду майже повністю залежить від матері. Фактором, що впливає на ставлення до вагітності, може бути вид життєвого сценарію.

2. У більшості досліджуваних (в допологовий період) переважає оптимальний тип ставлення до вагітності (81 %), що є дуже позитивно. Домінуючі емоційні стани цих жінок це цікавість, радість, здивування (за К. Ізардом). В більшості випадків жінки з таким типом ставлення до вагітності мають сценарій «Переможця», рідше, але трапляється, що вони представляють собою золоту середину між «Переможцем» і «Переможеним», тобто вони мають сценарій «Не-переможця». Жінки з оптимальним типом мають сприятливу ситуацію вагітності. У респондентів яскраво виражена потреба

віддавати, ділитися, сприяти, допомагати, спілкуватися, рішуче йти до мети та мати душевний комфорт – саме ці фактори обумовлюють отримання позитивних емоцій.

Меншість респонденток має гіпогестогнозичний, тривожний і депресивний типи ставлення до вагітності. Всі вони живуть життєвим сценарієм «Не–переможець» та мають незначні симптоми тривоги та невпевненості у собі, поодинокий випадок – конфлікт з вагітністю. Часто пасивно ставляться до діяльності, мають потребу побути на самоті, для жінок з таким типом також дуже важлива потреба у душевному комфорті.

Майже всі досліджувані жінки в післяпологовий період мають оптимальний тип ставлення до материнства (95 %). Вони, як і у період вагітності, уважні, концентровані, зібрані, радісні, печальні, здивовані, сором'язливі, що свідчить про домінуючі емоційні стани – цікавість, радість, здивування. Ситуація материнства в них сприятлива. У ході бесіди з однією жінкою, у якої було виявлено тривожний тип, з'ясувалося, що немовля тимчасово хворіє. Вона має незначні симптоми тривоги, в неї в яскраво виражена потреба в розслабленні та спілкуванні.

3. Відносно отриманих результатів нами були розроблені рекомендації та розвивальна програма для вагітних жінок щодо зниження рівня тривожності, покращення психологічного та фізичного самопочуття. Основними з них є: спілкування, турбота, спокій, фізичні вправи, підтримка позитивної психологічної атмосфери в сім'ї, думки про гарні речі, допомога іншим та уважність до власних думок.

Перспективу подальшого дослідження вбачаємо у вивченні факторів, що впливають на тип ставлення до вагітності та розробленні корекційної програми для жінок, які мають депресивний, тривожний та гіпогестогнозичний типи ставлення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андреева О. Психофізичний стан внутрішньо переміщених жінок зрілого віку. *Вісник Прикарпатського університету. Серія: фізична культура*. 2024. № 40. С. 3–8.
2. Бабчук О., Косташ Л. Емоційні бар'єри спілкування в професійному становленні особистості. *Наукові інновації та передові технології*. 2024. № 8(36). URL: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-8\(36\)-1525-1534](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-8(36)-1525-1534).
3. Безсонова О. О. Материнство в традиційній українській культурі: міфи та реальність. *Психологія і суспільство*. 2022. № 6. С. 85–103.
4. Бойчук О. Г., Дорофеєва У. С. Функціональний стан репродуктивної системи у жінок пізнього репродуктивного віку. *Здобутки клінічної і експериментальної медицини*. 2022. № 4. С. 51–55.
5. Бондар С. С. Психоемоційні стани при порушенні життєдіяльності родини. *Bulletin of the academy of labor, social relations and tourism. Series: economics, psychology and management*. 2024. № 2. URL: <https://doi.org/10.54929/3041-2390-2024-02-02-05>.
6. Бондарчук О. І. Психологія сім'ї: курс лекцій. Київ, 2001. 96 с.
7. Борисова А. В. Соціально-психологічні проблеми вагітних жінок: thesis. 2017. URL: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/66108>.
8. Бурлачук Л. Психодіагностика особистості: понятійний апарат та методи дослідження. *Психологія і суспільство*. 2014. № 4 (58). С. 85–103.
9. Вакуліч Т., Сафір Т. Дослідження ефективності програми корекції емоційних розладів у жінок із сексуальними дисфункціями. *Наукові праці міжрегіональної академії управління персоналом. Психологія*. 2022. № 3 (52). С. 44–50.
10. Вербицька Л. Психічні стани в структурі переживання професійної кризи. *Вісник Національного університету оборони України*. 2024. С. 45–52.
11. Власова Т. М. Психокорекція стресових станів у жінок-ВПО. *Psychological journal*. 2020. Т. 10, № 3. С. 43–45.

12. Вовкодав К., Рогаль Н. Психологічні особливості благополуччя жінок-біженок. *Grail of science*. 2023. № 32. С. 360–362.
13. Войсуківський М.П. Психосоматичні стани під час війни. *Ukrainian medical journal*. 2022. Т. 151. URL: <https://doi.org/10.32471/umj.1680-3051.151.233846>.
14. Вяткіна В. Р. Психологічні особливості задоволеності шлюбом у жінок різного віку. *Psychological journal*. 2020. № 4. С. 64–68.
15. Гаврилькевич В., Фірстова О. Емоційні стани особистості: теоретичне дослідження феномену. *Psychology travelogs*. 2023. № 2. С. 41–50.
16. Гаврушка М.Г. Мотиваційні аспекти психоемоційного стану жінок під час вагітності. Аналіз характеристик гестаційної домінанти у контексті тривожності. *Актуальні питання педіатрії, акушерства та гінекології*. 2017. № 1. URL: <https://doi.org/10.11603/24116-4944.2017.1.7373>.
17. Грішин Е. Резилієнтність особистості: сутність феномену, психодіагностика та засоби розвитку. *Вісник ХНПУ імені Г. С. Сковороди. Психологія*. 2021. № 64. С. 62–81.
18. Дацун О., Черногод Р. Особливості застосування техніки мандала в психокорекції емоційних станів у жінок-переселенок. *Proceedings of the national aviation university. series: pedagogy, psychology*. 2023. № 22. С. 94–101.
19. Дворниченко Л. Л., Малиновська Н. О. Психологічні особливості перебігу вагітності. *Psychological journal*. 2008. № 1. С. 72–75.
20. Дорофєєва У. С., Бойчук О. Г., Матвійків Н. І. Особливості психоемоційного статусу жінок із непліддям у пізньому репродуктивному віці. *Актуальні питання педіатрії, акушерства та гінекології*. 2021. № 1. С. 48–54.
21. Дорошенко А. В., Дробот О. В. Психологічна готовність жінок до материнства в умовах війни: соціокультурні фактори впливу. *Психологія свідомості: теорія і практика наукових досліджень*. 2024. С. 101–104.
22. Зелінська Т. Психологія материнської амбівалентності. *Психологія і суспільство*. 2002. № 1. С. 18–27.
23. Кернас А., Житніковська К. Соціально-психологічні особливості

переживання самотності у жінок під час війни. *Перспективи та інновації науки*. 2024. № 11(45). URL: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-11\(45\)-1318-1329](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-11(45)-1318-1329).

24. Кириленко Т. С. Емоційні переживання та цінності особистості: проблема співвідношення. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Соціологія, психологія, педагогіка*. 2004. Вип. 21. С. 24–27.

25. Корнієнко О. В. Індивідуально-психологічні особливості структури мотивації майже здорових жінок середнього віку життя. *Вісник Київського міжнародного університету. Педагогічні науки. Психологічні науки*. 2002. № 2. С. 182–190.

26. Кравчук С. Агресія та фрустрація як психічні стани особистості. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. соціологія. психологія. педагогіка*. 2006. Вип. 24/25. С. 79–82.

27. Курило І. О. Батьківство у демографічному контексті: методологічні засади дослідження та деякі тенденції розвитку. *Демографія та соціальна економіка*. 2016. № 3 (28). С. 11–22.

28. Курова А. В. Загальна психологія. Одеса: Фенікс, 2019. URL: <https://doi.org/10.32837/11300.14362>.

29. Курова А. В. Психологія особистості. Одеса: Фенікс, 2019. URL: <https://doi.org/10.32837/11300.14363>.

30. Матохнюк Л. О., Оверчук В. А. Вплив війни на психологічний стан вагітних жінок. *Вісник Донецького національного університету імені Василя Стуса. Серія Психологічні науки*. 2024. № 1(4). С. 68–73.

31. Михайлова Т. І. Психоемоційний стан вагітних жінок. *Психологія і суспільство*. 2015. № 8. С. 25–33.

32. Молотокас А. Особливості тривожних та депресивних розладів у жінок під час вагітності. *Humanitarium*. 2018. Т. 41, вип. 1. С. 122–128.

33. Ніколаєв Л. Психологічні особливості копінг-поведінки як форми подолання стресу у самотніх жінок в умовах невизначеності. *Вісник Національного університету оборони України*. Київ, 2022. С. 79–88.

34. Нікулін Д. Емоційні бар'єри у міжособистому спілкуванні як наслідок

дитячої травматизації. *Наукові інновації та передові технології*. 2024. № 12(40). URL: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-12\(40\)-1633-1642](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-12(40)-1633-1642).

35. Папуча М. В. Материнство в українській культурі: психологія сучасної матері. *Психологічні студії*. 2023. № 3. С. 115–120.

36. Паришник Р.О. Психологічні особливості жінок з гінекологічними захворюваннями *Психологія і суспільство*. 2020. № 3. С. 58–63.

37. Пасміньо Р. Л. Психологічні аспекти материнства молодих еквадорійських жінок. *Психологія і суспільство*. 2020. № 8. С. 25–33.

38. Пастрик Т. Психодіагностика емоційної експресивності у наукових дослідженнях: об'єктивний рівень ставлення родини чи суб'єктивне переживання? *Теоретичні і прикладні проблеми психології*. 2022. № 2(58). С. 160–170.

39. Продан О. О. Психологічні особливості самоусвідомлення особистості: автореф. дис.... канд. психол. наук. Київ, 2016. 18 с.

40. Сергієні О. Емоційний стан жінки в різні періоди вагітності. *Наукові перспективи*. 2022. № 7(25). URL: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2022-7\(25\)-508-520](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2022-7(25)-508-520).

41. Сміян С. А. Стан здоров'я вагітних жінок Сумщини. *Психологія і суспільство*. 2003. № 2. С. 85–93.

42. Стрельник О. О. Материнство та турбота про дітей у суспільстві ризику. *Український соціум*. 2017. № 1 (60). С. 72–83.

43. Стрельник О. О. Материнство як соціальна практика: структурно-діяльнісна концепція: автореф. дис. ... д-ра соціол. наук. Київ, 2017. 33 с.

44. Сухарєв А. Б. Психологічні особливості вагітних жінок. *Психологія і суспільство*. 2016. № 4. С. 67–71.

45. Сухарєв А. Б. Емоційна сфера жінок при першій і повторній вагітності. *Психологія і суспільство*. 2020. № 4. С. 46–49.

46. Третьякова Т. М., Лазор К. П., Форманюк Ю. В. Соціальна психологія. Одеса : НУ «ОЮА», 2021. URL: <https://doi.org/10.32837/11300.14395>.

47. Тюптя О. Материнство-батьківство як соціокультурні феномени.

Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Психологія. Педагогіка. Соціальна робота. 2013. Вип. 1 (7). С. 80–84.

48. Федоренко А., Петриченко О. Психологічні особливості прояву суб'єктності у жінок дорослого віку з високим рівнем віктимності. *Перспективи та інновації науки.* 2023. № 12(30). URL: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-12\(30\)-758-769](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-12(30)-758-769).

49. Хомич Г., Войтенко О. Емоційні переживання та психологічний супровід дорослих у період пандемії. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова.* Серія 12. Психологічні науки. 2021. С. 111–119.

50. Хомуленко Т., Кислова І., Лесніченко Н. Психологічні особливості тілесного я жінок, хворих на рак репродуктивної системи. *Вісник ХНПУ імені Г. С. Сковороди.* Серія: Психологія. 2020. № 63. С. 107–116.

51. Хоржевська І. Соціально-психологічні особливості образу майбутнього у вагітних жінок з різним рівнем самозвинувачення. *Scientific studios on social and political psychology.* 2020. № 46(49). URL: [https://doi.org/10.33120/ssj.vi46\(49\).163](https://doi.org/10.33120/ssj.vi46(49).163).

52. Чижевський Д. Фонологія та психологія. *Збірник Харківського історико-філологічного товариства.* Нова серія. 2009. Т. 13. С. 261–278.

53. Чуйко О., Левкун Г. Психологічні особливості самореалізації жінок у ситуації безробіття. *Збірник наукових праць: психологія.* 2019. № 24. С. 76–85.

54. Шандрук С., Щербакова О. Чинники трансформації уявлень жінок про материнство при народженні дитини. *Вісник ХНПУ імені Г. С. Сковороди Психологія.* 2023. № 68. С. 328–348.

55. Шевяков О., Шрамко І. Динамічні соціотехнічні системи діяльності: соціальна підтримка жінок. *Теоретичні і прикладні проблеми психології.* 2020. № 3(53)Т1. С. 184–197.

56. Ширяєва Л., Капустіна Ю. Теоретичні підходи до дослідження проблеми ускладненої реалізації репродуктивного потенціалу в сучасній психологічній науці. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова.* Серія 12. Психологічні науки. 2019. Т. 12, № 8(53). С. 113–126.

57. Щербак Т. Психологічні особливості образу Я вагітних. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. Серія 12. Психологічні науки. 2020. Т. 12, № 9(54). С. 166–179.

58. Bondar S. Емоційні проблеми та невротичні стани при порушенні життєдіяльності сім'ї. *Psychological prospects journal*. 2020. № 35. С. 24–42.

59. Bondarenko N. Дослідження психологічних особливостей жінок в прегравідарній підготовці для попередження у них психосоматичних розладів під час вагітності. *Psychological journal*. 2018. Т. 12, № 2. С. 23–33.

60. Fialko N. Колективні емоційні стани як чинник легітимації і мотивації: природні засади і соціальні горизонти. *Multiversum. Philosophical almanac*. 2023. Т. 1, № 1. С. 79–93.

61. Rirak M., Rirak I. Особливості рухової активності жінок. *Вісник Прикарпатського університету*. Серія: фізична культура. 2020. № 33. С. 72–78.

62. Sirakovska O. Психологічні аспекти репродуктивного здоров'я жінок. *Psychological journal*. 2018. Т. 14, № 4. С. 185–205.